

Editör
Yrd. Doç. Dr. iur. Sinan OKUR, LL.M.

**MİLLETLERARASI
MAL SATIM HUKUKU
(CISG)**

ADALET YAYINEVİ
Ankara - 2016

Schwenzer, Ingeborg / Manner, Simon: The Pot Calling the Kettle Black: The Impact of the Non-Breaching Party's (Non-) Behaviour on its CISG-Remedies, Sharing International Commercial Law across National Boundaries: Festschrift for Albert H. Kritzer on the Occasion of his Eightieth Birthday, Wildy, Simmonds & Hill Publishing (2008).

Schwenzer, Ingeborg / Hachem, Pascal: The Scope of the CISG Provisions on Damages, Djakhongir Saidov & Ralph Cunnington (eds.), Contract Damages: Domestic and International Perspectives, Oxford 2008, s. 91-105.

Schneider, Eric C.: Measuring Damages under the CISG, Pace International Law Review, 1997, s. 223-237. (Pace Int'l L. Rev. 2002)

Commentary on the Draft Convention on Contracts for the International Sale of Goods Prepared by the Secretariat ("Secretariat Commentary"), UN DOC. A/CONF. 97/5, United Nations Conference on Contracts for the International Sale of Goods, Vienna, 10 March-11 April 1980, Official Records <http://www.globalsaleslaw.org/index.cfm?pageID=644>. (Sekretarya Şerhi)

Staudinger / Magnus: Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetzen und Nebengesetz, Berlin: Wiener UN-Kaufrecht (CISG), Neubearbeitung 2005. (Staudinger/Magnus)

Vékás, Lajos: The Foreseeability Doctrine in Contractual Damage Cases, 43 Acta Juridica Hungarica (2002), Nos. 1-2, s. 145-174. (Acta Juridica Hungarica (2002))

Winship, Peter: Exemptions under article 79 of the Vienna Sales Convention, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht, Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht, Mohr Siebeck, 68. Jahrgang 2004, s. 495-510. (RabelsZ 2004)

Yavuz, Cevdet / Acar, Faruk / Özen, Burak: Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yenilenmiş 7. Basi, İstanbul 2009.

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html
www.cisg-online.ch

<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/countries/cntries.html>

MİLLETLERARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN SÖZLEŞMELER HAKKINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASI UYARINCA AYNEN İFA VE BUNUN TARİHSEL ARKA PLANI

Yrd. Doç. Dr. Başak BAŞOĞLU

İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Giriş

Uluslararası ticari satışlarda sözleşmeye aykırılık, en sık karşılaşılan uyuşmazlık konusudur. Bununla birlikte, değişik hukuk sistemlerinin sözleşmeye aykırılığa yaklaşımları arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Hiç şüphesiz bu farklılıklar en net, *common law*¹ ve *civil law* sistemleri arasında görülmektedir. Bilindiği üzere, Türk hukukunun da dahil olduğu *civil law* sisteminde somut borca aykırılık türleri önem taşımaktadır. Sözleşmeye aykırılığın sonuçları da bu türlere göre farklılık göstermektedir. *Common law* sisteminde ise ifa engellerine yaklaşım tamamen farklıdır. Bu sistem, sözleşmeye aykırılığın türüne göre bir ayırım yapmaksızın tüm borca aykırılık türlerini kapsayan genel ve yeknesak bir sözleşmeye aykırılık (*breach of contract*) kavramı üzerine kurulmuştur. Bu sistemde ayırım, hukuki sonuçlar yani yaptırımlar üzerinden yapılmaktadır. Öte yandan, hemen tüm hukuk sistemlerinde sözleşmeye aykırılık hâllerine bağlanan hukuki sonuçlar; aynen ifa, sözleşmeden dön-

¹ "Common Law" ifadesi İngiliz hukukunda birden fazla anlam taşımaktadır. Öncelikle, *common law* ifadesiyle anlaşılan Türkçe'de "Anglo-Amerikan Hukuk Sistemi" olarak adlandırılan, hukuk kurallarının kaynağında hâkimin hukukunun bulunduğu hukuk sistemidir. Bu sistem başta İskoçya dışında Birleşik Krallık ve ABD olmak üzere Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Hindistan, Güney Afrika, Filistin gibi birçok ülkede uygulanmaktadır. Bu bakımdan, sadece "Birleşik Krallık ve Amerika"yı karşılayan "Anglo-Amerikan Hukuk Sistemi" ifadesi yerine uluslararası yaygınlığı olan "Common Law" ifadesinin kullanılması bu çalışma kapsamında tercih edilmiştir.

me ve tazminat olarak karşımıza çıkmakta ise de, hangi hâllerde bunlardan hangisine başvurmanın mümkün olduğu konusunda da hukuk sistemleri arasında temel yaklaşım farklılıkları bulunmaktadır. Nitekim *common law* ve *civil law* sistemleri arasındaki en temel farklılık, aynen ifa talebinin ileri sürülmesine ilişkindir.

Aynen ifa talebi, *civil law* sisteminde borcun "belkemiği" olarak düzenlenmiştir ve dolayısıyla alacaklının sözleşmeden kaynaklanan en doğal hakkıdır. Buna göre, borçlu borcunu ifa etmekten kaçınıyorsa, alacaklının aynen ifayı talep etmesi ve borçluyu ifaya zorlanması mümkündür. Sözleşmeye aykırılığın türüne göre değil de, hukuki sonuçlar üzerinden ayırım yapan *common law* sisteminde, sözleşmeye aykırılık hâlinde başvuru yapıtımlar ile alacaklının sözleşmenin ifa edilmiş olması hâlinde elde etmeyi beklediği maddi beklentilerin karşılanması amaçlanmaktadır. Bu nedendir ki, bu sistemde tazminat asli yapıtımlar, aynen ifa ise istisnai ve takdiri bir yapıtımlar olarak kabul edilmiştir.

Common law sisteminin ifa engellerine olan bu yaklaşımı, etkilerini satış hukuku alanındaki hukuk uyumlaştırması çalışmalarının en önemlilerinden biri olan Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda ("CISG") da göstermektedir. CISG, sözleşmeye aykırılık türüne göre bir ayırım yapmaksızın genel ve yeknesak bir sözleşmeye aykırılık sistemini benimsemiş ve hukuki olgular yerine hukuki yapıtımlar üzerinden ayırım yapmayı tercih etmiştir. Ancak *common law* sisteminde olduğu gibi tazminat yapıtımlarını, aynen ifaya göre öncelikli olarak kabul etmemiştir. CISG, *common law* ve *civil law* sistemlerinin aynen ifa talebine farklı yaklaşımlarını, madde 28 hükmünde uzlaştırmayı amaçlamıştır. Buna göre, ifa talebinin tüm şartları gerçekleşse dahi mahkemenin bulunduğu yer hukukunda benzer durumlarda aynen ifaya hükmedilmeyecekse, mahkeme aynen ifaya hükmetmek zorunda değildir. Buna göre, CISG'in bir *common law* mahkemesinde uygulanması hâlinde mahkemenin aynen ifaya hükmetmekten kaçınması mümkündür. Bu yaklaşım ilk bakışta şaşırtıcıdır. Zira tarafları farklı hukuk sistemlerinden gelen, CISG'a tabi bir milletlerarası mal satışı nedeniyle görülecek uyuşmazlığın sonuçları, uyuşmazlığın görüldüğü yer mahkemesinin hukuk sistemine göre farklılık gösterebilecektir.

Özetle, karşılaştırmalı hukukta aynen ifaya ilişkin üç temel yaklaşım bulunmaktadır.² Birinci yaklaşıma (*civil law*) göre, sözleşmeye aykırılık hâlinde aynen ifa, asli talep olarak kabul edilmektedir. İkinci yaklaşıma (*common law*) göre ise sözleşmeye aykırılık hâlinde, aynen ifa ancak istisnai ve takdiri bir yapıtımlar olarak kabul edilmiştir. Son yaklaşım (CISG) ile diğer iki yaklaşım arasındaki farklılıklar uzlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada da öncelikle CISG madde 28 düzenlemesinin tarihsel arka planını oluşturan ilk iki yaklaşım incelenecek, daha sonra CISG uyarınca tarafların ifa talebinde bulunma hakkına sahip olabileceği hâller genel olarak ele alınacak, son olarak da CISG madde 28 düzenlemesi uyarınca aynen ifaya mahkemelerin hükmetmesinin mümkün olup olmadığı hususunun üzerinde durulacaktır.

I. Aynen İfaya Temel Yaklaşım Farklılıkları

A. Sözleşmenin Belkemiği Olarak Aynen İfa

Civil law sistemine bakıldığında temel itibarıyla ifa mümkün olduğu sürece edimin ifasının sağlanması amaçlanmıştır. Dolayısıyla sözleşmeye aykırılık hâlinde borcun muaccel olması ve ifasının mümkün olması koşuluyla aynen ifa, asli talep olarak düzenlenmiştir.³ Zira *pacta sunt*

² *Civil law* sisteminin içinde de Alman hukukuna dayanan sistemler ile Fransız hukukuna dayanan sistemler arasında aynen ifa talebine yaklaşım farklılıkları görülmektedir. Ayrıca hem *civil law* hem de *common law* sistemlerinden etkilenen İskoçya, Louisiana, Quebec, Güney Afrika ve Sri Lanka gibi ülkelerin hukuklarında da aynen ifa talebine farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Dahası aynen ifa talebine ilişkin hukuk uyumlaştırması çalışmalarında da birbirlerinden farklı çözümler getirilmiştir. Bu çerçevede CISG'in sunduğu çözüm, diğer hukuk uyumlaştırması çalışmalarından da ayrılmaktadır. Bu çalışmada CISG m. 28 hükmünün tarihsel arka planını ortaya koymak amaçlandığından, aynen ifa talebine farklı yaklaşımlar *common law* ve *civil law* sistemleri ile bu sistemleri uzlaştırmayı amaçlayan CISG'in çözümü ile sınırlanmıştır. Aynen ifa talebine ilişkin tüm bu yaklaşım farklılıkları için bkz. Sir Guenter Treitel, Remedies for Breach of Contract, Oxford, 1988, s. 51 vd.; Başak Başoğlu, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Aynen İfa Talebi, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012.

³ Öte yandan, Fransız ve İtalyan hukuklarında aynen ifa talebi, Alman ve İsviçre-Türk sistemlerine göre daha sınırlıdır. Buna göre, alacaklıların aynen ifa ve tazminat taleplerinden birini seçme hakkı bulunmaktadır S. Sulhi Tekinay, "Boçunun Aynen İfaya veya Tazminat Ödemesi Zorlanması", Kubalı'ya Armağan, MHAD, Y. 8, S. 11, 1974, s. 421-436 (429); Treitel, Remedies, s. 55 vd.; Hugh Beale / Bénédicte Fauvarque-Cosson / Jacobien W. Rutgers / Denis Tallon / Stefan Vogenauer, Cases, Materials And Text On Contract Law, Oxford, 2. Edition, 2010, s. 834.

servanda (ahde vefa) ilkesi gereğince, kendi iradesiyle bir borç altına giren kişinin bu sözleşmeyle bağlı olmayı amaçladığı varsayılır ve dolayısıyla borçlunun artık bu borcunu yerine getirmesi gerekir.⁴ Bir başka deyişle, bu sistem dahilinde aynen ifa bir yaptırım olarak değil, alacaklının sözleşmeden kaynaklanan bir hakkı olarak kabul edilmiştir. Bu husus Alman hukukunda aynen ifanın borcun belkemiği (*Rückgrat der Obligation*) olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Böylece borçlu borcunu ifa etmekten kaçınıyorsa, bu durumda ifaya zorlanması mümkündür.

Civil law sisteminde alacaklının sözleşmeden elde edeceği menfaat üstün tutulmakta ve sözleşmeye aykırılık hâlinde alacaklıya borçludan ifayı talep etme imkânı esas olarak tanınmaktadır. Böylece alacaklının sözleşmeden elde edeceği menfaatine kavuşmasını borçlu sağlayacaktır. Ancak alacaklının borcunu ifadan kaçınan borçluya karşı bu imkânı kullanabilmesi, bir eda davası açarak mahkemeden ilâm almasına bağlıdır. Mahkeme ilâmı üzerine borçlu ifadan kaçınmaya devam ederse, alacaklı bu ilâma dayanarak icra yoluna başvurabilecektir. *Civil law* sisteminde temel itibarıyla alacaklının sözleşmeden elde edeceği menfaatin borçlu tarafından sağlanması amaçlanmış olmakla birlikte, bu süreçte alacaklının uzun ve masraflı yargılama ve cebri icra yollarından geçmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, *civil law* sisteminde *pacta sunt servanda* ilkesi uyarınca alacaklının sözleşmeden beklediği menfaate kavuşmasının garanti altına alınması amaçlanmıştır. Dolayısıyla, ifa mümkün olduğu sürece amaç, edimin ifasının sağlanmasıdır. Bu bağlamda aynen ifa, ala-

* Bunun arka planında kilise hukukunun etkisi bulunmaktadır. Ortaçağda aynen ifa talebinin gelişimi hakkında detaylı bilgi için bkz. Harry Dondorp, "Precise Cogi: Enforcing Specific Performance in Medieval Legal Scholarship", *The Right to Specific Performance: the Historical Development*, Jan Hallebeek, Harry Dondorp (editors), Antwerp, 2010, s. 21-56. Belirtilmelidir ki, *civil law* sistemi aynen ifanın talebi noktasında Roma hukukundan ayrılmaktadır. Roma hukukunda klasik dönemin ortalarından M.S. 3. yüzyılın ortalarına kadar *omnis condemnatio est pecunaria* ilkesi geçerliydi. Buna göre, alacağın konusu ne olursa olsun, bütün *formula*'larda yaptırımın bir paranın ödemesine ilişkin olacağı, hatta uyumsuzluk konusunun bir mal olduğu hâllerde dahi malın teslimine değil, malın kaymetinin hesaplanarak parasının ödemesine hükmedileceği belirtilmişti. Dolayısıyla, Roma hukukunun klasik döneminde para borcu dışındaki borçların aynen ifasına hükmetmek mümkün olmadığı gibi, tüm borca aykırılıkların tek yaptırımını tazminat olarak düzenlenmişti. Reinhard Zimmermann, *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford, 1996, s. 772; William Buckland / Arnold McNair, *Roman Law & Common Law: a Comparison in Outline*, Holmes Beach, 1997, s. 327; John P. Dawson, "Specific Performance in France and Germany", *Michigan Law Review*, 1959, No. 4, s. 495-588 (496); Tekinay, *Aynen İfa*, s. 421 (422).

caklının asli talebi olarak düzenlenmiştir. Mahkemeler, istisnai durumlar dışında her zaman aynen ifaya hükmetmektedir. Talep edildiği ve ifa mümkün olduğu sürece mahkemelerin bu bağlamda herhangi bir takdir yetkileri de bulunmamaktadır.⁵

B. İstisnai ve Taktiri Bir Yaptırım Olarak Aynen İfa

Common law sisteminde, sözleşmeye aykırılık hâlinde getirilen yaptırımlar, alacaklının sözleşmenin ifa edilmiş olması hâlinde elde etmeyi beklediği maddi beklentilerin karşılanmasını amaçlamaktadır.⁶ Bu nedenle, bu sistemde aynen ifa, sözleşmeden dönme ve tazminat yaptırımları arasında öncelikli ve asli olan tazminattır.⁷ Zira tazminat yaptırımı ile alacaklının malvarlığını sözleşmenin gereği gibi ifa edilmiş olması hâlinde bulunacağı noktaya getirmek hedeflenmektedir.

Common law sisteminde sözleşmeye aykırılık hâlinde esas yaptırım tazminat iken, aynen ifa ancak istisnai bir yaptırım olarak düzenlenmiştir.⁸ Dolayısıyla, sözleşmeye aykırılık hâlinde önemli olan edimin ifası

* Kemal Oğuzman / Turgut Öz, *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, Cilt 1, İstanbul, 2011, s. 437; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku: Genel Hükümler*, İstanbul, 2010, s. 987.

* Sarah Worthington, *Equity*, Oxford, 2003, s. 22. *Common law* sisteminde ve Roma hukukunda aynen ifanın istisnai bir yaptırım olarak kabul edilmesi aslında tesadüfi değildir. Zira hem İngiltere'de hem Roma hukukunda sözleşmeler hukuku pazardan yapılan satışlardan doğmuştur.

* Sir Guenter Treitel, *An Outline of the Law of Contract*, London 2004, s. 369; Andreas Schwarz "İngiliz Hukuku ve Kontinental Hukuk", (Çeviren: Hıfzı Velidedeoğlu), İÜHFİM, Y. 3 (1937), C. 2, s. 215-236 (227). Bu bakımdan *common law* sisteminin Roma hukukunun klâsik dönemi ile bir benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür. *Common law* sisteminde ve Roma hukukunda aynen ifanın istisnai bir yaptırım olarak kabul edilmesi aslında tesadüfi değildir. Zira hem İngiltere'de hem Roma'da sözleşmeler hukuku, çarşı-pazar satışı üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla, önemli olan sözleşmeye aykırılık hâlinde alacaklının zararının tazminidir; bu şekilde alacaklı sözleşmeden kaynaklanan menfaatini başka bir sağlayıcıdan kolaylıkla temin edebilmektedir. Bkz. Başoğlu, s. 7 vd.

* Stephen A Smith, *Contract Theory*, New York 2004, s. 398; Treitel, *Outline*, s. 409. Öte yandan belirtilmelidir ki, *common law* sisteminde para borçları ile para borcu dışındaki borçların aynen ifasına ilişkin talep ayrı ayrı incelenmektedir. Para borcu dışındaki borçların aynen ifası talebi "specific performance" olarak anılmaktadır ve istisnaidir. Para borçlarının aynen ifası talebi ise "action for an agreed sum" olarak anılmaktadır ve aslidir. Alacaklının bu talebi her ne kadar kendisine bir miktar para ödemesine ilişkin olsa da bu talep tazminattan farklıdır. Zira sözleşmenin gereği gibi veya hiç ifa edilmemesinden kaynak-

yerine edimin değerinin karşılanması yani alacaklının zararının tazmini- dir. Buna göre, ifa talebi alacaklının bir hakkı olarak düzenlenmemiş ve aynen ifaya hükmetmek tamamen mahkemelerin takdir yetkisine bırakılmıştır. Zararı bir miktar para ile tazmin edilen alacaklı sözleşmeden kaynaklanan menfaatinin başka bir sağlayıcıdan temin edebilmektedir. Ancak, tazminatın zararı karşılamaya yetersiz kaldığı durumlarda, alternatif bir yaptırım olarak aynen ifaya hükmedilebileceği kabul edilmiştir.⁹ Bu noktada da tazminatın yeterli olup olmadığının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.¹⁰ Tazminatın yeterli olup olmadığının belirlenmesinde iki husus önem arz eder: (1) alacaklının ikame sözleşme yapmak suretiyle edimi başka bir sağlayıcıdan karşılama imkânının bulunup bulunmaması, (2) edimin kendine özgü olup olmaması. Bununla birlikte, aynen ifaya hükmedilecek hâller sadece bunlarla sınırlı değildir. İfa hükmetmenin tazminattan daha uygun ve adil bir çözüm getireceği diğer bütün hâllerde de mahkemelerin aynen ifaya hükmedilebileceği kabul edilmektedir.¹¹ Görüldüğü üzere, *common law* sisteminde aynen ifaya hükmedilecek hâller bakımından kesin kurallar ve somut kıstaslar bulunmamaktadır. Bu nedendir ki, her olay açısından durumun takdiri mahkemelere bırakılmıştır.

Common law sisteminde yargılama ve cebrî icra süreçlerinin zorluklarından kaçınmak amacıyla, alacaklının sözleşmenin ifa edilmiş olması hâlinde elde etmeyi beklediği maddi beklentilerin karşılanması amaçlanmıştır. Buna göre, sözleşmeye aykırılık hâlinde alacaklının zararının tazmin edilmesi esastır. Böylece, sözleşmeden elde edeceği menfaatin borçlu tarafından sağlanmayacağını anlayan alacaklı -yargı ve icra sürecinde zaman ve para kaybetmeden- elde etmeyi hedeflediği menfaati üçüncü kişilerden sağlayabilecek, sözleşmeye aykırı davranan borçludan ise zararının tazminini talep edecektir. Bu açıdan bakıldığında *common law* sisteminin alacaklının daha menfaatine olduğu ve benzer sonuçlara daha pratik bir yoldan ulaştığı açıktır.

lanar zarar karşılamayı değil, sözleşmeden kaynaklanan borcun olduğu gibi ifa edilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bkz. Treitel, Remedies, s. 45 vd.; Başoğlu, s. 23 vd.

⁹ Sir William Reynell Anson / J. Beatson, Anson's Law of Contract, New York 2002, s. 633.

¹⁰ Edward Yorio, Contract Enforcement – Specific Performance and Injunctions, USA, 1989, s. 25.

¹¹ Treitel, Outline, s. 409.

C. Hukuk Uyumlaştırması Çalışmalarında Aynen İfa

Common law sistemi ile *civil law* sisteminin aynen ifa talebine yaklaşım farklılıkları, borçlar hukuku alanındaki hukuk uyumlaştırması çalışmalarını da etkilemiştir.¹² Şüphesiz bu çalışmalardan en önemlisi milletlerarası ticari mal satışlarına uygulanacak kuralları yeknesak hale getirmek amacıyla 11 Nisan 1980 tarihinde kabul edilen ve bugün itibarıyla Türkiye dâhil 84 ülkenin taraf olduğu CISG'dır. CISG, gerek ifa engellerine gerekse de aynen ifa talebine getirdiği yaklaşım ile *common law* ve *civil law* sistemlerini uzlaştırmayı amaçlamıştır.

CISG sistemini *civil law* sistemlerinden ayıran en önemli özellik şüphesiz, CISG'da sözleşmeye aykırılık türüne göre bir ayırım yapılmaksızın genel ve yeknesak bir sözleşmeye aykırılık düzeninin benimsenmiş olmasıdır.¹³ Buna göre, CISG sisteminde sözleşmenin konusundaki (başlangıçtaki) imkânsızlık, ifa imkânsızlığı, kusurlu ya da kusursuz ifa imkânsızlığı, ifada gecikme, sözleşmesel yükümlülüklerin müspet ihlali, hatta ayıptan ve zaptan sorumlulukların tamamı "sözleşmeye aykırılık" başlığı altında toplanmıştır.¹⁴ Sözleşmeye aykırılığın türü her ne olursa

¹² Belirtilebilir ki, hukuk uyumlaştırması çalışmaları sonucunda ortaya çıkan düzenlemeler, birçok farklı hukuk sisteminden gelen ülkelerdeki borçlar hukuku reformlarına ışık tutmuştur. Brezilya, Hollanda, Québec ve Rusya'da kabul edilen yeni medeni kanunlarda CISG ışığında sözleşmeler alanında köklü değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca, Çin'de ve Almanya'da mevcut kanunlarda sözleşmeler hukukunda reform niteliğinde önemli değişiklikler kabul edilmiştir. Jürgen Basedow, "Towards a Universal Doctrine of Breach of Contract: The Impact of the CISG", International Review of Law and Economics, S. 25, 2005, s. 487-500 (487).

¹³ Konuya ilişkin açıklamalar için bkz. Yeşim M. Atamer, Uluslararası Satış Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları, İstanbul, 2005, s. 281 vd.; Yeşim M. Atamer, "Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'in İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış", Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Yeşim M. Atamer (editör), İstanbul, 2008, s. 221-267 (221 vd.); Selin Sert, Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları, İstanbul, 2013.

¹⁴ Bu konudaki açıklamalar Unidroit İlkeleri açısından da geçerlidir. Buna göre, Unidroit İlkeleri'nde de genel bir sözleşmeye aykırılık modeli benimsenmiştir. Aynı şekilde Unidroit İlkeleri de sözleşmeye aykırılık hâlinde kusurdan bağımsız sorumluluk benimsenmiştir (Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Stefan Eberhard, Les sanctions de l'inexécution du contrat et les Principes Unidroit, Lausanne, 2005, s. 91-101). Unidroit İlkeleri'nde de aynen ifa talebinin asli olduğu kabul edilmiş olmakla birlikte, *civil law* ve *common law* sistemlerinin uzlaştırılması açısından Unidroit İlkeleri farklı bir yol izlemiştir.

olsun kural olarak alıcının sahip olacağı imkânlar aynıdır. Sözleşmeye aykırılık türlerine göre bir ayırım yapmak yerine, genel sözleşmeye aykırılık sisteminin benimsenmesi CISG'in *common law* sisteminden etkilenmesinin bir sonucudur.¹⁵

Buna karşılık, CISG'da sözleşmeye aykırılığa bağlanan sonuçlar düzenlenirken, *common law* sisteminde olduğu gibi alacaklının sahip olduğu asli talebin tazminat olduğu, aynen ifa talebinin ise ancak istisnai hâllerde söz konusu olabileceği yönündeki yaklaşım benimsenmemiştir. Bu noktada CISG, *common law* sisteminden uzaklaşarak, aynen ifa talebinin diğer talepler ile eşit düzeyde olduğunu kabul etmiştir.¹⁶ Zira CISG m. 46 f. 1 uyarınca alıcı, satıcının borcunun aynen ifasını talep edebilecektir. Dolayısıyla, alıcı satıcıdan malları teslim etmesini (CISG m. 31), mallara ilişkin belgeleri teslim etmesini (CISG m. 34) ve malların mülkiyetini kendisine geçirmesini talep edebilir (CISG m. 30). Satıcının sözleşmeye uygun olmayan malları teslim etmesi üzerine, alıcı satıcıdan bu aykırılığın giderilmesi için CISG m. 46 f. 3 uyarınca malların onarımını veya CISG m. 46 f. 2 uyarınca malların yenisi ile değiştirilmesini talep edebilir. Buna karşılık, satıcı da alıcıdan CISG m. 53 ve m. 60 uyarınca

¹⁵ Buna paralel olarak, CISG sisteminin *common law* sisteminden etkilendiği bir diğer husus ise sözleşmeye aykırılık hâlinde kusurdan bağımsız sorumluluğun benimsenmesidir. *Common law* sisteminde sözleşmeye aykırılık hâlinde, borçlu kural olarak kusurdan bağımsız olarak tazminat ödemektedir. Bir başka deyişle, borçlu sözleşme ile gerçekleşmesini taahhüt ettiği sonucun gerçekleşmemesi hâlinde tazminat ödemektedir. Barry Nicholas, "Fault and Breach of Contract", Good Faith and Fault in Contract Law, Jack Beatson, Daniel Friedmann (editors), Oxford, 2002, s. 337 vd. Bu anlamda da CISG sistemi *civil law* sisteminden ayrılmaktadır. İsviçre-Türk hukuk sistemleri ile Alman hukuk sisteminde sözleşmeye aykırılık hâlinde ana kural, kusur sorumluluğudur ve borçlu, kusursuzluğunu ispat etmek suretiyle sorumluluktan kurtulabilir. Ancak bu ilkenin istisnalarına da İsviçre-Türk hukuklarında sıklıkla rastlanmaktadır. Buna göre, para borcu ve edim hasarının alıcıya geçmediği çeşit borcunun ifası açısından, satıcının ayıplı ifası hâlinde, ifa yardımcıların borca aykırı davranışlarından dolayı da borçlunun sorumluluğunda kusursuz sorumluluğun varlığı kabul edilir. Bunun yanı sıra, uygulamada borçlunun özensizliği kavramının nesnelleştirilmesi ve kusursuzluğu ispat yükünün de borçluya yüklenmesi bir anlamda kusursuz sorumluluğa doğru gidilmesine sebep olmaktadır. (Atamer, *Milletlerarası Satım Hukuku*, s. 293; Yavuz Dayıoğlu, CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, İstanbul, 2011, s. 160). Öte yandan belirtmek gerekir ki, Fransız hukukunda karma sistem hâkimdir. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Nicholas, *Fault*, s. 338-340.

¹⁶ Atamer, CISG, s. 291.

sözleşme bedelinin ödenmesini ve malların teslim alınmasını talep edebilecektir. Görüldüğü üzere, CISG *pacta sunt servanda* ilkesini benimsemiştir.¹⁷ Bu bakımdan, CISG'in *common law* sisteminden ayrılarak *civil law* sistemine yaklaştığını söylemek uygun olacaktır.

CISG uyarınca sözleşmeye aykırılık hâlinde, sözleşmeden dönme ve tazminat yaptırımlarının yanı sıra aynen ifanın talep edilmesi de hem alıcı hem de satıcı açısından mümkündür. Bununla birlikte, her ne kadar CISG m. 46 ve m. 62 uyarınca hem alıcının hem de satıcının aynen ifa talep etme hakkı bulursa da, aynen ifaya hükmedilebilmesi için CISG m. 28'in de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.¹⁸ Bu hüküm uyarınca, "Antlaşma hükümleri uyarınca taraflardan biri, diğer tarafın belirli bir yükümlülüğü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi ancak, bu Antlaşma'nın uygulama alanına girmeyen benzer satış sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek olması hâlinde mümkündür."

Görüldüğü üzere, CISG aynen ifa talebinin kabul edilmesi hususunda takdiri, mahkemelere bırakmıştır. Buna göre, mahkemeler ihtilafı kendi hukukları uyarınca çözerken aynen ifaya hükmetme imkânına sahip iseler, aynen ifa talebini kabul edebileceklerdir. Diğer bir ifade ile aynen ifa talebi açısından bakıldığında CISG'in *civil law* ve *common law* sistemleri arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Bir başka deyişle, CISG m. 28 ile her iki hukuk sisteminin farklı yaklaşımları uzlaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak bu çözümün tam anlamıyla bir hukuk uyumlaştır-

¹⁷ Massimo C. Bianca / Michael J. Bonell, Will, Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention, Milan, 1987, Art. 46, N.2.1.1; John O. Honnold, Uniform Law for International Sales Under the 1980 United Nations Convention, Harry M. Flechtner (editör), 4. Edition, The Hague, 2009, N. 194.

¹⁸ CISG m. 28 düzenlemesi esasında başarıya ulaşamamış bir diğer hukuk uyumlaştırması metni olan Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS) düzenlemesinden esinlenmiştir. Johan Erauw / Harry M. Flechtner, "Remedies under the CISG and Limits to their Uniform Character", The International Sale of Goods Revisited, Petar Sarcevic, Paul Volken (editors), Kluwer Law International, The Netherlands, 2001, s. 35-75 (51). CISG m. 28'e dayanak oluşturan ULIS madde VII (1) hükmü şöyledir: "[ULIS] hükümleri uyarınca taraflardan biri, diğer tarafın belirli bir yükümlülüğü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi veya aynen ifa hükmünü tenfiz etmesi ancak, [ULIS]'in uygulama alanına girmeyen benzer satış sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek veya bu kararları tenfiz edecek olması hâlinde mümkündür."

ması olduğunu söylemek güç olacaktır.¹⁹ Öte yandan, öğretide CISG'nin bu yaklaşımı ile bünyesinde her iki hukuk sistemini de eşit düzeyde ayakta tuttuğu söylenmektedir.²⁰ Zira alacaklıya aynen ifa talebi bir imkân olarak sunulmaktadır. Ancak bu imkânın sunulmuş olması, CISG m. 28 göz önünde bulundurulduğunda alacaklının her zaman aynen ifaya kavuşabileceği anlamını da taşımaktadır.

Belirtilmelidir ki, CISG'ı takip eden hukuk uyumlaştırması çalışmalarında aynen ifanın talep edilip edilemeyeceği hususunda CISG'a benzer bir yaklaşım tercih edilmemiştir.²¹ CISG'dan farklı olarak aynen ifa talebi mahkemelerin iç hukuklarına bırakılmamış; aynen ifa talebi asli talep olarak düzenlemiştir. Bununla birlikte, *civil law* sistemi ile *common law* sistemi arasında uzlaştırıcı bir çözüm getirmek amacıyla, aynen ifa talebi belli sınırlamalara da tabi tutmuştur. Diğer taraftan, CISG dışındaki hukuk uyumlaştırması çalışmalarında temel itibarıyla aynen ifa talebinin *common law* sisteminde olduğu gibi para borçları ile para borcu dışındaki borçlar arasında ikili bir ayırım yaparak düzenlendiği görülmekle beraber, aynen ifa talebine bağlanan sonuçlar bakımından *civil law* sistemi benimsemiş ve aynen ifa talebi hem para borçları hem de para dışındaki borçlar açısından asli yaptırım olarak düzenlemiştir.

¹⁹ Jürgen Basedow, "Towards a Universal Doctrine of Breach of Contract: The Impact of the CISG", *International Review of Law and Economics*, S. 25, Y. 2005, s. 487-500 (493). Bu bakımdan Unidroit İlkeleri tarafından benimsenen çözüm hukuk uyumlaştırmasının özüne daha uygundur.

²⁰ Ingeborg Schwenzer / Pascal Hachem / Christopher Kee, *Global Sales and Contract Law*, Oxford, 2012, N. 43.55.

²¹ Bu çalışmalar arasında Avrupa Birliği düzeyinde tüketici satış sözleşmelerine ilişkin hukuk uyumlaştırmasını sağlayan 1999/44/AT sayılı Tüketici Malları Satış Sözleşmeleri ve İlgili Garantilerin Bazı Yönleri Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi ("1999/44 sayılı AT Yönergesi") ile tüm mal satışlarına ilişkin hukuk uyumlaştırmasını amaçlayan 11 Ekim 2011 tarihli Avrupa Ortak Satım Hukuku Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönergesi Teklifi ("CESL") ve ayrıca Milletlerarası Ticari Sözleşmelere İlişkin İlkeler ("PICC"), Avrupa Sözleşmeler Hukukunun Temel İlkeleri ("PECL") ile Avrupa Sözleşmeler Hukukunun Temel İlkeleri ve Avrupa Özel Hukukunun İlkeleri, Tanımları ve Model Kuralları - Ortak Referans Noktalarına İlişkin Taslak ("DCFR") sayılabilir. Söz konusu hukuk uyumlaştırması çalışmalarının aynen ifa talebine farklı yaklaşımları için bkz. Başoğlu, s. 217 vd.

II. CISG Uyarınca Aynen İfa Yaptırımı

A. CISG Uyarınca Tarafların İfa Talebinde Bulunma Hakkının Bulunup Bulunmaması

1. Tarafların Aynen İfa Talep Etme İmkânları

Sözleşmeye aykırılık hâlinde alacaklının sahip olduğu imkânlar, alıcı için CISG m. 45 f. 1 ve satıcı için CISG m. 61 f. 1 maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeler alıcının sahip olduğu aynen ifa talebine ilişkin olarak CISG m. 46 hükmüne, satıcının sahip olduğu aynen ifa talebi için ise CISG m. 62 hükmüne atf yapmaktadır.

Sözleşmenin satıcı tarafından ihlali hâlinde,²² CISG m. 45 vd. uyarınca alıcı, aynen ifa, sözleşmeden dönme veya satış bedelinin indirilmesi seçicilik imkânları ile uğramış olduğu zararların tazminini talep etme haklarına sahiptir.²³ Aynen ifa talebi burada, bir yandan borcun hiç ifa edilmemiş olduğu hâllerde borcun ifası talebini, diğer yandan da malların CISG m. 35 uyarınca sözleşmeye uygun olmaması durumunda, şartların oluştuysa,²⁴ malların yenisi ile değiştirilmesi veya onarılması taleplerini kapsamaktadır.²⁵ Satıcının tüm yükümlülüklerine aykırılık hâlinde, alıcı

²² Alıcının ifa talebinde bulunabilmesi için öncelikle satıcının CISG veya satış sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal etmesi gerekmektedir. CISG sisteminde *aliud* ifa kötü ifa olarak sayılmaktadır ve dolayısıyla *aliud* ifaya sözleşmeye uygun olmayan ifanın sonuçlarının uygulanacağı kabul edilmektedir. Peter Schlechtriem / Ingeborg Schwenzer / Ingeborg Schwenzer, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*, 3. Edition, Oxford, 2010, Art. 35, N. 10; Schlechtriem / Schwenzer / Müller-Chen, Art. 46, N. 20. Öte yandan, İsviçre-Türk hukuk sistemlerinde *aliud* ifaya borcun hiç ifa edilmemesinin sonuçları uygulanacağı kabul edilmektedir.

²³ Alıcının kendisine tanınan imkânlardan birine başvurmasının tazminat talep etme hakkını kaybetmesine neden olmayacağı 45. maddenin 2. fıkrasında açıkça ifade edilmiştir.

²⁴ Alıcının her iki imkânı da ayıp ihbarında bulunduğu sırada veya bu ihbardan itibaren makul bir süre içinde kullanması gerekmektedir. CISG m. 39 uyarınca malların sözleşmeye aykırılığını saptadığı veya saptamış olması gereken tarihten itibaren makul bir süre içinde satıcı, sözleşmeye aykırılığı ihbar etmekle yükümlüdür. Aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca alıcı, malların kendisine tesliminden itibaren en geç iki yıl içinde satıcıya ihbarda bulunmazsa, bu sözleşmeye aykırılığa dayanma hakkını kaybedecektir.

²⁵ Peter Huber / Alastair Mullis, *The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners*, München, 2007, s. 185; Peter Huber, (Çeviren: Başak Başoğlu) "CISG - Sözleşmeye Aykırılık Hâlinde Alıcının Hakları" *Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG)*, Yeşim M. Atamer (editör), İstanbul, 2008, s. 267-287 (271). CISG m. 46 f. 2 ve f. 3'de yer alan malların yenisi ile değiştirilmesi veya onarılması talepleri, aslında aynen ifa talebinin birer görünümünden ibarettir.

CISG m. 46 f. 1 uyarınca ifayı talep edebilecektir.²⁶ Alıcının aynen ifa talep etmek için CISG m. 47 uyarınca ek süre vermesi de gerekmemektedir.

Sözleşmenin alıcı tarafından ihlali hâlinde, CISG m. 61 vd. uyarınca satıcı, alıcıdan aynen ifa ve tazminat talep etme imkânlarına sahiptir.²⁷ Bu durumda, borçlu alıcı olduğundan, aynen ifa talebinin kapsamı satış bedelinin ödenmesi, malların teslim alınması veya diğer yükümlülüklerinin yerine getirilmesi olabilecektir. Buna göre, asli veya yan edim yükümlülükleri arasında ayırım yapılmaksızın alıcının yükümlülüklerine aykırılık hâlinde satıcıya borcun aynen ifasını talep imkânı tanınmıştır.²⁸ Bu hükmün CISG m. 46 f. 1 hükmünün hemen hemen aynısı olduğu söylenebilir.²⁹

2. Malların Sözleşmeye Uygun Olmaması Hâlinde

a. Alıcının Malların Yenisiyle Değiştirilmesini Talep Etme İmkânı

CISG m. 46 f. 2 uyarınca alıcının malların yenisiyle değiştirilmesi talebinde bulunabilmesi için üç şart aranmaktadır: malların sözleşmeye uygun olmaması, ihlalin esash olması ve bu talebin makul bir süre içinde ileri sürülmesi. Alıcının malların yenisiyle değiştirilmesini talep edebilmesi için öncelikle satıcının CISG m. 35-37 hükümlerinde belirtilen şartlara uygun olmayan malları teslim etmiş olması gerekir.³⁰

²⁶ Steven Walt, "For Specific Performance under United Nations Sales Convention", *Texas International Law Journal*, S. 26, Y. 1991, s. 211-251 (215).

²⁷ Bu imkânlarla ilişkin detaylı bilgi için bkz. Erhan Kanışlı, *CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Halinde Satıcının Hakları*, İstanbul, 2013, s. 45 vd.

²⁸ Bianca / Bonell / Knapp, Art. 62, N. 2.1; Schlechtriem / Schwenger / Mohs, Art. 62, N. 9; Stefan Kröll / Loukas Mistelis / Pilar Perales Viscasillas / Bell, *UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): Commentary*, Beck/Hart, 2011, Art. 62, N. 7, Cansu Kaya, *CISG (Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması) Gereğince Alıcının Satım Bedelini Ödeme Borcu*, İstanbul, 2012, s. 47-48; Zafer Zeytin, *Milletlerarası Mal Satımı Sözleşmeleri (CISG) Hukuku*, Ankara, 2011, s. 207-208.

²⁹ Huber / Mullis, s. 322.

³⁰ CISG sisteminde *aliud* ifanın da 35. madde kapsamına girdiği, dolayısıyla *aliud* ifaya sözleşmeye uygun olmayan ifanın sonuçlarının uygulanacağı ve alıcının malların yenisiyle değiştirilmesini talep edebileceği kabul edilmektedir. Öte yandan, CISG m. 41-42 uyarınca üçüncü kişi taleplerinden arı olarak malları teslim etme yükümlülüğünü yerine getirmezse, bu durum CISG m. 46 kapsamında kabul edilmeyecektir. Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 46, N. 22; Schlechtriem / Schwenger / Schwenger, Art. 41, N. 20, Art. 42, N. 25; Huber (Başoğlu), s. 275.

Alıcının ayıplı malların yerine yenilerini talep edebilmesi için öncelikle ihlalin esash³¹ olması gerekmektedir. Bu şartın aranmasının amacı malların yenisiyle değiştirilmesinden kaynaklanacak ek masraflar ile rizikoları engellemek ve sözleşmeyi ayakta tutmaktır. Zira ihlalin önemsiz olması durumunda malların yenisiyle değiştirilmesinde alıcının ihtiyaçlarına göre satıcının masrafları daha fazla olacaktır.³² Bu husus CISG'nin genel prensipleri ve uluslararası ticaretin gerekleri ile de örtüşmektedir.³³

Öte yandan, CISG m. 82 f. 1 uyarınca alıcının, teslim aldığı malları, teslim aldığı andaki duruma esash surette yakın bir durumda iade etmesi imkânsızlaşmışsa, sözleşmeden dönme veya malların yenisiyle değiştirilmesini talep etme hakkı düşer. Bununla birlikte, CISG m. 82 f. 2'de bu hükme istisna teşkil eden ve malların yenisiyle değiştirilmesinin talep edilebileceği hâller düzenlenmektedir.³⁴ Buna göre, malların iade edilmesinin veya teslim alındığı andaki duruma esash surette yakın durumda iade edilmesinin imkânsızlaşması alıcının bir eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklanmıyorsa, mallar veya malların bir bölümü 38. maddeye dayalı olarak yapılan muayene sonucunda ziyana veya hasara uğramışsa, mallar veya malların bir bölümü sözleşmeye aykırılığın tespit edildiği veya tespit edilmesi gerektiği tarihten önce ticari faaliyetin olağan seyri içinde satılmış veya olağan kullanım kapsamında alıcı tarafından tüketilmiş veya şekil değiştirmişse CISG m. 82 f. 1 hükmü uygulanmaz ve malların yenisiyle değiştirilmesi talep edilebilir.

CISG m. 46 f. 2 uyarınca malların yenisiyle değiştirilmesi için aranan bir diğer şart ise, alıcının CISG m. 39 uyarınca yapılacak bildirimle veya bildirimden itibaren makul süre³⁵ içinde talepte bulunmasıdır. Hiç bildi-

³¹ Bu noktada TBK m. 219 hükmün de benzer bir düzenleme ile satıcının sorumluluğu kapsamındaki ayıbın satılmanın değerini veya alıcının ondan beklediği menfaati kaldırma veya önemli ölçüde azaltan nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir.

³² Honnold, *Uniform Law*, N. 28; Joseph Lookofsky, *Understanding the CISG in Europe*, 3. Edition, Copenhagen, 2008, s. 121.

³³ Huber (Başoğlu), s. 275.

³⁴ Bianca / Bonell / Tallon, Art. 82; Honnold, *Uniform Law*, N. 445.

³⁵ CISG m. 46 f. 2 hükmündeki makul sürenin ne kadar olarak hesaplanması gerektiği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, bu süre CISG m. 49 f. 2/b hükmündeki süre ile aynıdır. Bir başka görüşe göre, bu süre CISG m. 39 f. 1 hükmündeki süre ile aynı olmalıdır. Bu sürelerin aynı olması gerektiği ileri sürülmektedir. İkinci görüşe göre, bu süre kural olarak yaklaşık 2 hafta olarak hesaplanmaktadır. Ancak bu görüş, alıcının seçimlik talepleri arasında tercih yapmasının zor olabileceği gerekçesiyle sürenin uzun tutulmasında gerektiği hususunda eleştirilmektedir. Bu görüşlere ilişkin bkz. Huber (Başoğlu), s. 276.

rimde bulunulmadıysa, süre alıcının ayıbı fark ettiği andan itibaren başlar. Alıcının bildirimini belirtilen sürede CISG m. 27 uyarınca uygun araçlarla yapmış olması yeterlidir.³⁶ Buna göre, bildirim gecikmesi veya kaybına ilişkin riziko satıcıdadır.

Son olarak belirtmek gerekir ki, malların yenisiyle değiştirilmesi hâlinde yeni malların teslimi, CISG m. 31 uyarınca asıl malların teslimi yerinde yapılacaktır.³⁷ Buna göre, satış sözleşmesi malların taşınmasını gerektiriyorsa, malları alıcıya ulaştırılmaları için ilk taşıyıcıya verilmesi yeterli olacaktır. Öte yandan, yeni malların tesliminde masraflar satıcıya ait olacaktır.³⁸ Dolayısıyla, alıcı taşıma masraflarını CISG m. 45 f. 1/a ve m. 74 kapsamında tazminat olarak talep edebilecektir.

b. Alıcının Onarım Talep Etme İmkânı

CISG m. 46 f. 3 uyarınca mallar sözleşmeye uygun değilse, alıcı satıcıdan malların onarılmasını talep edebilecektir. Ancak onarım talep edilebilmesi için üç şartın varlığı aranmaktadır. Buna göre, öncelikle alıcı sözleşmeye uygun olmayan mal teslim etmiş olmalıdır. Aranan bir diğer şart ise tıpkı yukarıda "Alıcının Malların Yenisiyle Değiştirilmesini Talep Etme İmkânı" başlığı altında açıklandığı üzere, talepte bulunulması için getirilen süre sınırlamasıdır. Son olarak, maldaki ayıbın giderilmesi yönündeki talebin durum ve şartların gereklerine göre makul olması gerekmektedir. Bir başka deyişle, onarım masraflarının alıcının mallardaki ayıbın giderilmesinde olan menfaatine göre veya malların yenisi ile değiştirilmesi talebine göre aşırı masraflı veya aşırı güç olmamalıdır.³⁹ Onarım talebi açısından sözleşmeye aykırılığın esaslı olması şartı aranmaz.⁴⁰

³⁶ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 46, N. 33; Huber (Başoğlu), s. 276.

³⁷ Huber (Başoğlu), s. 277.

³⁸ Her ne kadar CISG ikame mal tesliminde masrafların satıcıya ait olduğu açıkça düzenlemese de bu husus Antlaşma'nın genel prensiplerinden çıkarılabilmektedir. CISG m. 48 f. 1 uyarınca satıcı, yükümlülüklerinin ifasına ilişkin her türlü eksikliği, masraflar kendisine ait olmak üzere teslim tarihinden sonra da giderebilmektedir. Buna göre, ikame mal tesliminde de masraflar satıcıya ait olacaktır. (Huber (Başoğlu), s. 277)

³⁹ Bianca / Bonell / Will, Art. 46, N.2.2.2.2; Ercüment Erdem, "Milletlerarası Mal Satış Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Vienna Satış Sözleşmesi)", Batider, Ankara, C. 16, S. 3, Y. 1992, s. 25-105 (80); Huber (Başoğlu), s. 278.

⁴⁰ Lookofsky, s. 121.

Onarım, malların tamir edilmesi şeklinde olabileceği gibi ayıplı parçaların değiştirilmesi şeklinde de olabilecektir. CISG m. 35 uyarınca sözleşmeye aykırılığın kısmi ifa teşkil ettiği durumlarda, onarım eksik parçaların sonradan teslim edilmesi şeklinde de olabilecektir. Onarım talebi hâlinde ifa yeri farklılık gösterebilecektir. Zira malların onarım için teslim yerine gönderilmesi aşırı masraflı olacak ise, onarım malların bulunduğu yerde yapılabilecektir.⁴¹ Bununla birlikte, onarım masrafları da tıpkı malların yenisiyle değiştirilmesinden kaynaklanan masraflar gibi satıcı tarafından karşılanacaktır.⁴²

Son olarak belirtmek gerekir ki, onarım talebi üzerine satıcının malları makul süre içinde onarması gerekmektedir. Aksi durumda, alıcı diğer seçimlik imkânlarından birini kullanabilecektir. Hatta bu durum sözleşmenin esaslı surette ihlal edilmesi anlamına gelecekse, alıcı sözleşmeden dönebilecektir.⁴³

c. Satıcının Ayıbı Giderme Hakkı

Kural olarak, alıcının ayıplı mal teslimi hâlinde ayıplı malların yerine yenilerini talep etme ve ayıbın giderilmesini isteme imkânları bulunmaktadır. Buna karşılık, CISG m. 48 Türk hukukunda bulunmayan bir imkân satıcıya tanınmış ve satıcının, makul olmayan bir gecikmeye neden olmaması veya büyük bir sakınca yaratmaması ve masrafların ödenmesi konusunda bir tereddüde sebep olmaması şartıyla ayıbı giderme hakkı bulunduğunu ifade etmiştir. Öte yandan, satıcıya bu imkân CISG m. 49 saklı tutularak tanınmıştır. Dolayısıyla, alıcının sözleşmeden dönme hakkı saklıdır. Alıcının sözleşmeden dönme hakkının saklı tutulmuş olması nedeniyle, bu imkânın kullanılmasında ihlalin esaslı olup olmaması önem taşıyacaktır.

Malların sözleşmeye aykırılığının esaslı olmaması hâlinde ise, yukarıda da belirtildiği üzere alıcı malların yenisiyle değiştirilmesini talep edemeyecektir. Bu durumda alıcı onarım talep edebilecektir. Alıcının onarım talep etmesi hâlinde satıcının malların yenisiyle değiştirilmesi mümkündür. Malların sözleşmeye aykırılığı esaslı ise, bu durumda alıcı

⁴¹ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 46, N. 45; Huber (Başoğlu), s. 278.

⁴² Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 46, N. 45; Huber (Başoğlu), s. 278.

⁴³ Atamer, CISG, s. 386.

cının sözleşmeden dönme imkânı da olacaktır. Öğretide ağırlıklı olan görüşe göre, ihlalin esaslı olup olmadığının değerlendirilmesinde ayıbın giderilebilir olup olmadığının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.⁴⁴ Buna göre, alıcının sözleşmeden dönmekte özel ve haklı bir menfaati bulunuyorsa,⁴⁵ satıcının ayıbı giderme hakkını kullanamayacağı kabul edilmektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki, satıcının ayıplı malları onarmayı teklif etmiş olması, alıcının tazminat talep etme hakkına engel olmayacaktır.

3. Aynen İfa Talebinin Sınırlandırılması

a. CISG ile Tanınmış Bir Diğer Seçimlik Hakkın Kullanılması

CISG m. 46 f. 1 uyarınca alıcının ifa talebini dışlayan diğer bir seçimlik hakkını kullanması hâlinde, aynen ifa talep etmesi mümkün değildir.⁴⁶ Her ne kadar, bu düzenleme alıcının asli ifa talebini düzenleyen CISG m. 46 f. 1 hükmünde yer alsa da, CISG m. 46 f. 2 ve f. 3' de yer alan ifa talepleri açısından da uygulanacaktır.⁴⁷ Buna göre, alıcının sahip olduğu diğer talep hakları sözleşmeden dönme (CISG m. 49 ve CISG m. 64), satış bedelinin tanzili (CISG m. 50) ve ifa yerine tazminat talep edilmesidir. Bununla birlikte, alıcının bütünlük menfaatine ilişkin tazminat talebi bu kapsamda ifa ile bağdaşmayan bir talep olarak nitelendirilemez.⁴⁸

Asli ifa talebi sadece borcun hiç ifa edilmediği hâllerde kullanılabilir olduğundan, alıcının elindeki diğer seçimlik hak sözleşmeden dönmektir. Buna göre, CISG m. 46 f. 1 uyarınca alıcının sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde ifayı talep etme imkânı bulunmamaktadır.⁴⁹

⁴⁴ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 48, N. 15; Huber (Başoğlu), s. 281.

⁴⁵ Örneğin; taraflar arasındaki güven ilişkisinin sarsıldığı hâllerde, sözleşmede kesin vade belirlendiği veya geç ifade alıcının hiçbir menfaatinin bulunmadığı hâllerde alıcının sözleşmeden dönmek konusunda haklı bir mefaati bulunduğu kabul edilebilir. (Huber (Başoğlu), s. 282)

⁴⁶ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 46, N. 7; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Huber, Art. 46, N. 15; Ulrich Magnus, Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht, Sellier/de Gruyter, Berlin, 2013, Art. 46, N. 16; Erdem, s. 78; Atamer, CISG, s. 370.

⁴⁷ Huber (Başoğlu), s. 272.

⁴⁸ Huber / Mullis, s. 192; Huber (Başoğlu), s. 272.

⁴⁹ Atamer, CISG, s. 370; Kanışlı, s. 64.

Öte yandan belirtmek gerekir ki, gecikme nedeniyle tazminat istenmesi gibi diğer tazminat hâllerinde ifanın talep edilmesi mümkün olacaktır.⁵⁰

CISG m. 62 hükmünde satıcı için de bu sınırlama getirilmiştir. Buna göre, "Satıcı alıcıdan semeni ödemesini, malları teslim almasını veya diğer yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu taleplerle bağdaşmayan bir hukuki imkândan yararlanmış olsun." Dolayısıyla, satıcı CISG m. 64 uyarınca sözleşmeden dönme veya CISG m. 88 uyarınca ikame satış yapma yoluna başvurduysa, bu durumlarda aynen ifayı talep etmesi mümkün olmayacaktır.⁵¹

b. İfa İçin Ek Süre Verilmesi

CISG m. 49 f. 1 ve m. 64 uyarınca kural olarak borcun ifa edilmemesi hâlinde alıcı, ancak satıcının sözleşme veya bu Antlaşma ile kendisine getirilen yükümlülüklerini yerine getirmemesinin "esaslı"⁵² bir sözleşme ihlali teşkil etmesi söz konusu ise sözleşmeden dönebilir.⁵³ Bununla birlikte, sözleşmeden dönmeyen mümkün kılındığı bir diğer durum, satıcının malın teslim edilmemesi nedeniyle CISG m. 47 ve m. 63 uyarınca kendisine tanınan ek süre içinde de malı teslim etmemesi veya bu süre

⁵⁰ Florian Faust, "Specific Performance", Current Issues in CISG and Arbitration, Yesim Atamer, Petra Butler, Ingeborg Schwenger (editors), Eleven International Publishing, Den Haag, 2013, s. 235-245 (237).

⁵¹ Bianca / Bonell / Knapp, Art. 62, N. 3.3; Schlechtriem / Schwenger / Mohs, Art. 62, N. 9; Peter Schlechtriem / Petra Butler, UN Law on International Sales – The UN Convention on the International Sale of Goods, Berlin, 2009, N. 237; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Bell, Art. 62, N. 8; Kaya, s.47; Huber / Mullis, s. 323.

⁵² CISG m. 25 uyarınca "Taraflardan birinin sözleşme ihlali, diğer tarafı sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlal eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun." Dolayısıyla, sözleşmeye aykırılığın sonuçlarının basiretli bir tacir olan satıcı tarafından öngörülebilirliği ihlalin esaslı olup olmadığını belirlemede önem taşımaktadır (Rudolf Welsler / Irene Welsler, "Legal Remedies in Breach of Contract by the Seller under CISG", İstanbul Kültür Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul, C. 5, S. 1-2, 2006, s. 125 (134)). Esaslı ihlal kavramına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Gerhard Lubbe, "Fundamental Breach under the CISG: A Source of Fundamentally Divergent Results", Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht, S. 68, Y. 2004, C. 3, s. 444-472.

⁵³ Nitekim CISG'ın yapının sisteminin en belirgin özelliği; sözleşmenin tasfiyesinden kaçınarak mümkün olduğunca sözleşmeyi ayakta tutmayı (*favor contractus*) amaçlamasıdır. Schlechtriem / Schwenger / Schwenger, Art. 35, N. 44.

içerisinde malı teslim etmeyeceğini açıklamasıdır.⁵⁴ Buna göre, borçlu borcunu ifa etmeyeceğini açıkça bildirmedikçe, verilen süre içinde alıcının hiçbir yaptırıma başvurması mümkün değildir. CISG uyarınca aynen ifa da bir yaptırım olarak düzenlendiğinden, *venire contra factum proprium* ilkesi uyarınca ek süre boyunca alacaklının aynen ifa talep etmesi de mümkün olmayacaktır.⁵⁵ Bununla birlikte, satıcıya tanınan bu ek sürenin sonunda henüz borç ifa edilmemişse, alıcı esaslı ihlal şartı aramaksızın sözleşmeden dönebilir.

Belirtmek gerekir ki, CISG m. 47 ve m. 63 uyarınca alıcı bu imkânlardan yararlanmak için satıcıya belli bir süre tayin edebilir ise de, ek süre verilmesi bu hakların kullanımı için zorunlu bir unsur değildir.⁵⁶ Sözleşmeden dönme açısından durumu değerlendirdiğimizde ise, CISG açısından da kesin vadeli olmayan işlemlerde alıcının sözleşmeden dönebilmesinin kural olarak süre vermesine bağlı olduğunu görmekteyiz. Zira aksi hâlde sözleşmenin esaslı bir ihlali mevcut olmayacak ve alıcı süre vermeksizin sözleşmeden dönme imkânına başvuramayacaktır.⁵⁷ Anlaşmanın 49. maddesine göre alıcının sözleşmeden dönebilmesi ya satıcının borca aykırı davranışının sözleşmeye esaslı bir ihlal teşkil etme-

⁵⁴ Türk Borçlar Kanunu'nun 124. maddesinde düzenlenen borçlunun ek süre vermesini gerektirmeyen durumlar CISG'nin esaslı sözleşme ihlali olarak nitelendirdiği durumları kapsamaktadır. Öte yandan, TBK m. 125 uyarınca alacaklıya süre tarumaksızın doğrudan dönme hakkı tanınmıştır. Bu nedenlerle TBK'da yer alan sözleşmeden dönmeye ilişkin düzenlemenin CISG düzenlemesi ile bir ölçüde paralel olduğunu söylemek mümkündür.

⁵⁵ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 47, N.14; Schlechtriem / Schwenger / Mohs, Art. 62, N. 12; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Huber, Art. 62, N. 8; Faust, s. 237.

⁵⁶ Öğretide, bu bakımdan, CISG'nin Türk hukukundan ayrılmakta olduğu, zira Türk hukukunda, borçlu temerrüdü hâlinde alacaklının seçimlik haklarından birini kullanabilmesi için borçluya ek süre vermesi gerektiği ifade edilmiştir. Erdem, s. 78. Esasen Türk hukuku ile CISG düzenlemesi arasında böyle bir farklılığın bulunduğunu ileri sürmek isabetli değildir. Zira Türk hukuku açısından da alacaklının aynen ifa talebi ileri sürebilmesi için bir süre vermesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Bu durum sadece alacaklının sözleşmeden dönmek istemesi veya aynen ifa yerine müspet zararın tazminini talep etmesi hâlinde söz konusu olacaktır.

⁵⁷ Esasen öğretide de 46. maddede öngörülmüş olan süre verme imkânının en önemli uygulama alanının sözleşmeden dönmek isteyen alıcıya sürenin sonunda, sözleşmenin esaslı ihlalinin mevcut olup olmadığı tartışmasına girmeksizin sözleşmeden dönebilmesine olanak tanınması olduğu ifade edilmiştir. Atamer, CISG, s. 336.

si ya da satıcının edimini 47. madde uyarınca kendisine verilmiş olan süre içerisinde halen daha yerine getirmemiş olmasına bağlıdır.

c. Sözleşmeye Aykırılığa Alacaklının Sebep Olması

CISG m. 80 uyarınca alacaklı, borçlunun sözleşmeye aykırılığına, bu durum kendi eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklandığı ölçüde dayanamaz. Dolayısıyla, alacaklının sözleşmeye aykırılığa kendisinin sebep olduğu durumlarda, aynen ifa talep etmesi mümkün olmayacaktır.⁵⁸ Bu hüküm dürüstlük kuralına dayanmaktadır. Buna göre, borçlunun sözleşmeye aykırılığının alacaklının eyleminden kaynaklandığı durumlarda, alacaklının sözleşmeye aykırılık nedeniyle sahip olduğu hakları kullanması mümkün değildir. Aksi durum, hakkın kötüye kullanılması teşkil edecektir.⁵⁹

d. Borçlunun Denetimi Dışında Kalan Engeller

CISG m. 79 uyarınca, "Taraflardan biri yükümlülüklerinden birini ifa etmemesinin, denetimi dışında kalan bir engelden kaynaklandığını ve bu engeli, sözleşmenin kurulması anında hesaba katmasının veya engelden ve sonuçlarından kaçınmasının veya bunları aşmasının kendisinden makul olarak beklenemeyeceğini ispatlaması hâlinde ifa etmeden dolayı sorumlu tutulmaz.". Bununla birlikte aynı maddenin 5. fıkrası uyarınca söz konusu hüküm, tarafların tazminat talebi dışındaki herhangi bir hakkını kullanmasını engellemez. Buna göre, alacaklının denetimi dışında kalan engellerin varlığı hâlinde dahi aynen ifa talep etmesi mümkün gözükmemektedir. Öte yandan, öğretide ağırlıklı olarak, CISG m. 79 hükmünün aynen ifa talebine de engel oluşturduğunu savunmaktadırlar.⁶⁰ Bu görüşe göre, CISG m. 79 hükmünün amacı, borçluyu bir takım engelleri ortadan kaldırmaya ça-

⁵⁸ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 46, N. 11; Schlechtriem / Schwenger / Schwenger, Art. 80, N. 8; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Huber, Art. 46, N. 25; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Atamer, Art. 80, N. 11; Magnus, Art. 80, N. 17; Huber / Mullis, s. 265.

⁵⁹ Huber / Mullis, s. 265.

⁶⁰ Bu tartışmaya ilişkin bkz. Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 14; Art. 46, N. 9; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Huber, Art. 46, N. 21-23; Huber / Mullis, s. 193; Huber (Başoğlu), s. 273; John Honnold, Documentary History of the Uniform for International Sales, Kluwer, 1989, N. 435.5; Magnus, Art. 46, N. 25; Art. 79, N. 57.

lışmak zorunda bırakmamaktır ve bu hükme rağmen aynen ifa talebinin mümkün olması, hükmün amacı ile çelişecektir. Buna karşılık, öğretide CISG m. 79 hükmünün aynen ifa talebi açısından doğrudan uygulanmaması gerektiği de öğretide ileri sürülmektedir.⁶¹

e. İmkânsızlık ve Aşırı İfa Güçlüğü

CISG'da imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğüne ilişkin düzenlemelere yer verilmemektedir. Her ne kadar ilk bakışta, CISG m. 79 hükmünün bu hâlleri de kapsadığı düşünülebilir olsa da, CISG m. 79 f. 5 gereğince CISG m. 79 hükmü imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğü hâllerine uygulanmayacaktır. Bir başka deyişle, eğer borçlunun sözleşmenin kurulması aşamasında imkânsızlık hâllerini öngörmesi veya bu hâlleri önlenmesi mümkün ise, CISG m. 79 uyarınca sorumluluktan kurtulamayacaktır.

CISG imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğü hâllerine ilişkin düzenlemeler getirmese de, bu hâllerde aynen ifaya hükmedilemeyeceği kabul edilmektedir.⁶² Ancak bu sonucun teorik temelleri tartışmalıdır.⁶³ Bu hususta ileri sürülen bir görüşe göre, imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğü hâlleri CISG m. 28 uyarınca tarafların iç hukukuna bırakılmalıdır. Ancak, imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğü hâlleri CISG m. 28 hükmünün kapsamına girmemektedir. Öğretide ileri sürülen ve üstün tutulması gereken bir diğer görüşe göre ise, CISG'da imkânsızlık ve aşırı ifa hâllerinde aynen ifanın talep edilip edilemeyeceği hususunda bir boşluk bulunmaktadır ve bu boşluk CISG m. 7 f. 2⁶⁴ uyarınca CISG'in dayandığı genel ilkelere göre doldurulmalıdır.⁶⁵ Buna göre, CISG m. 79 hükmü vasıtasıyla objektif imkânsızlık ve aşırı ifa güçlüğü hâllerinde de alacaklının denetimi dışında kalan bir engelin bulunduğunu varsayımdan hareketle bu hâllerde aynen ifanın talep edilemeyeceği kabul edilecektir.

⁶¹ Huber / Mullis, s.193.

⁶² Huber / Mullis, s.193; Huber (Başoğlu), s. 274.

⁶³ Bu tartışmalara ve görüşlere ilişkin bkz. Atamer, CISG, s. 370 vd.

⁶⁴ CISG m. 7 f. 2 uyarınca "Bu Antlaşma'da düzenlenen konulara ilişkin olup Antlaşma'da açıkça cevaplanmamış sorular Antlaşma'nın temelinde yatan genel ilkelere veya bu tür ilkelere mevcut olmaması hâlinde milletlerarası özel hukuk kuralları uyarınca uygulanması gereken hukuka göre çözümlenir."

⁶⁵ Huber (Başoğlu), s. 274.

B. Mahkemenin Kendi Hukukuna Göre İfaya Hükmedecek Olup Olmaması

1. CISG m. 28 Düzenlemesine Genel Bakış

CISG m. 28 düzenlemesine göre, "Antlaşma hükümleri uyarınca taraflardan biri diğer tarafın belirli bir yükümlülüğü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi ancak, bu Antlaşma'nın uygulama alanına girmeyen benzer satım sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek olması halinde mümkündür." Dolayısıyla, taraflardan birinin ifa talebinde bulunması hâlinde, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi, kendi hukukuna göre somut olayda aynen ifaya hükmedebilecek olmasına bağlıdır. Bu kural, yukarıda da belirtildiği üzere, *civil law* ve *common law* hukuk sistemleri arasında bir uzlaşmanın ürünüdür.⁶⁶ Zira yukarıda da ifade edildiği üzere, *civil law* sisteminde sözleşmenin en önemli sonucu borçlunun sözleşmeden doğan borcunu ifa etmesidir. Bununla birlikte, *common law* sisteminde borca aykırılığın esas sonucu tazminattır ve ifaya ancak bazı istisnai durumlarda hükmedilebilmektedir. Hem *common law* hem de *civil law* sistemleri için kabul edilebilir ortak bir çözüm bulmak pek mümkün olmadığından, aynen ifa sorununun çözümü iç hukuklara bırakılmıştır. Böylece, bir *common law* ülkesinde aynen ifanın dava konusu olması hâlinde, mahkemenin aynen ifaya hükmetmeyecek olmasına rağmen sadece CISG uygulandığı için aynen ifaya hükmetmek zorunda kalması engellenmiştir. Öte yandan, milletlerarası satışlarda aynen ifa talebi ile nadiren karşılaşılacaktır. Zira satış konusu malın genelde başka bir satıcıdan tedarik edilmesi mümkün olacaktır. Bu durumda, kaygısı mala en hızlı şekilde ulaşmak olan alıcı, aynen ifada ısrar etmeyecek, malı başka bir satıcıdan tedarik ederek tazminat talep etmeyi tercih edecektir. Bununla birlikte, malın başka bir alıcıdan tedarik edilmesinin mümkün olmadığı veya tazminatın alıcının menfaatlerini yeterince karşılamadığı gibi hâllerde aynen ifa talebi ile karşılaşılabilir.⁶⁷

CISG m. 28 hükmünün uygulanmasında öncelikle somut olaydaki sözleşmeye aykırılığın CISG kapsamında değerlendirilmesi gerekir, bu

⁶⁶ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 1; Bianca / Bonell / Lando, Art. 28, N. 1.1.

⁶⁷ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 4; Bu hâllerde *common law* sisteminde de, aynen ifaya hükmedilebileceği kabul edilmektedir.

çerçevede alacaklının aynen ifa yaptırımını talep etmesi durumunda, CISG m. 28 hükmü devreye girecektir. Buna göre, uyuşmazlığa bakan mahkeme benzer bir olayda kendi hukukuna göre aynen ifaya hükmedip etmeyeceği hususunu değerlendirecektir. Ancak, uyuşmazlığa bakan mahkeme, bu düzenlemeye dayanarak uyuşmazlığı kendi ulusal hukukuna göre çözümleremez. Şöyle ki, mahkeme kendi ulusal hukukuna göre hâlihazırdaki uyuşmazlıkta aynen ifaya hükmedebileceğini tespit ederse, bu durumda uygulanacak olan yaptırım mahkemenin kendi iç hukukuna göre değil, CISG uyarınca uygulamalıdır.⁶⁸

CISG'nin ilk taslağındaki "aynen ifaya hükmedebilecek olması" (could do so) ifadesi metnin son hâlinde "ifaya hükmedecek olması" (would do so) şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişikliğin önem arz eden yanı, mahkemeye aynen ifaya hükmetmek hususunda daha fazla takdir yetkisi tanınmasıdır.⁶⁹ Böylece, mahkemenin kendi hukukuna göre aynen ifaya hükmetmemesi mümkünse mahkeme aynen ifaya hükmetmek zorunda değildir. Öte yandan, mahkemeler kendi hukuklarına göre aynen ifaya hükmedemeyecekleri hâllerde dahi aynen ifaya hükmedebilecekleri de gözden kaçırılmamalıdır.⁷⁰

CISG m. 28 hükmüne ilişkin şimdiye kadar uygulamada rastlanan tek bir karar bulunmaktadır. 1999 tarihli *Magellan International Corp. v. Salzgitter Handel GmbH* kararına⁷¹ konu olan olayda, Alman bir satıcı ile Amerikalı bir alıcı 4.000 ton çelik alımında anlaşmışlardır. Satıcı, akreditifte bir değişiklik yapılmasını talep eder, bunun üzerine akreditif işlemi yapılamaz. Alıcı da bunun üzerine aynen ifa talep eder. Mahkeme, olayda sözleşmeye aykırılık teşkil eden bir husus olmadığından davayı reddeder. Ancak kararında da CISG m. 28 hükmüne yer vererek Amerikan Yeknesak Ticaret Kanunu uyarınca olayda aynen ifa talep edilip edilmemesinin mümkün olup olmadığını inceler. Buna göre, mahkeme kararında UCC 2-716 (1) uyarınca malların kendine özgü yapıda olduğu hâllerde aynen ifaya hükmedebileceğini vurgular.

⁶⁸ Erauw / Flechtner, s. 55.

⁶⁹ Eldon H. Reiley, *International Sales Contract - The UN Convention and Related Transnational Law*, Durham North Carolina, 2009, s. 226; Faust, s. 244.

⁷⁰ Erauw / Flechtner, s. 54.

⁷¹ *Magellan International Corp. v. Salzgitter Handel GmbH* 76 F Supp. 2d 919 (1999).

2. CISG m. 28 Düzenlemesinin Yarattığı Belirsizlikler

Bu maddeye ilişkin en temel sorun, mahkemelerin kendi hukuklarına yapılan atfın doğrudan yetkili mahkemenin iç hukukuna mı (*lex fori*) yoksa yetkili mahkemenin kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca sözleşmeye uygulanacak hukuka mı (*lex causae*) yapıldığıdır.⁷² Öğretide kabul edilen görüş, CISG'nin *lex causae*'ya atıf yaptığı durumlarda,⁷³ bu husus açıkça belirtildiğinden 28. maddede *lex fori*'ye atıf yapıldığı kabul edilmektedir.⁷⁴

Buna bağlı bir diğer sorun ise, CISG m. 28 hükmünün *lex fori* atfının usul hukukuna mı, yoksa maddi hukuka mı yapıldığıdır. Buna göre, maddi hukuka atıf yapılmış olması hâlinde mahkemenin kendi hukukunda mevcut olan hakkın kötüye kullanılması, işlem temelinin çökmesi, aşırı ifa güçlüğü veya imkânsızlık gibi sınırlamaların da aynen ifaya hükmederken hâkim tarafından değerlendirilmesi gerekecektir. Öğretide kabul edilen görüşe göre, CISG m. 28 maddi hukuktaki bu gibi sınırlamaların değerlendirilmesine imkân vermemektedir.⁷⁵ Zira CISG m. 28 hükmünün getirilme amacı yukarıda belirtildiği üzere, *civil law* sistemine paralel olarak ifa talebini kabul eden CISG sisteminin, *common law* sistemi ile uzlaştırılması ve böylece aynen ifa hükmünün tenfiz edilebilirliğini sağlamaktır. Yoksa CISG tarafından tanınan bir talebin sona ermesine sebep olacak, ulusal maddi hukuktan kaynaklanan yeni itirazların yaratılması değildir.⁷⁶ Bu kapsamda, CISG m. 28 amacına uygun olarak dar yorumlanmalı ve bu yorum yapılırken CISG'nin aynen ifa talebine imkân tanıdığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre, CISG m. 28 ulusal hukuklarda tazminat karşısında tarafları ifaya zorlamanın uygun bir

⁷² Bu kavramlar için bkz. Ergin Nomer / Cemal Şanlı, *Devletler Hususi Hukuku: Genel Prensipler, Kanunlar İhtilafı, Milletlerarası Usul Hukuku, Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, İstanbul, 2009, s. 374 vd.

⁷³ Örneğin, CISG m. 7 f. 2 uyarınca "Bu Antlaşma'da düzenlenen konulara ilişkin olup Antlaşma'da açıkça cevaplanmamış sorular Antlaşma'nın temelinde yatan genel ilkelere veya bu tür ilkelerin mevcut olmaması hâlinde milletlerarası özel hukuk kuralları uyarınca uygulanması gereken hukuka göre çözümlenir."

⁷⁴ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 9; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Björklund, Art. 28, N. 16; Faust, s. 244.

⁷⁵ Atamer, *Milletlerarası Satım Hukuku*, s. 265; Huber (Başoğlu), s. 273; Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 10.

⁷⁶ Atamer, *Milletlerarası Satım Hukuku*, s. 265; Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 13-14; Faust, s. 244.

yaptırım olup olmadığına ilişkin kuşkular bulunması hâlinde uygulamâ alanı bulacaktır.⁷⁷

Bu noktada belirtilmelidir ki, CISG m. 28 "mahkemeler"den bahsettiğinden bu hükmün tahkimde de uygulama alanı bulup bulmayacağı hususu tartışmalıdır. Öğretide bir görüşe göre, CISG m. 28 hükmü ile mahkemelerin ulusal sözleşmeye aykırı hak sistemlerini korumayı amaçladığından tahkimde uygulanmayacaktır.⁷⁸ Nitekim, CISG m. 28 hükmünde tahkime atıf yapmamaktadır. Kaldı ki, tahkim heyetinin "kendi iç hukuku" (*lex fori*) bulunmadığı bir durumda, CISG m. 28 hükmünün hangi hukuka göre değerlendirileceği de sorun yaratabilecektir.⁷⁹ Bir diğer görüşe göre ise, CISG m. 28 hükmünün kıyasen tahkimde de uygulanacağı kabul edilmektedir.⁸⁰ Zira tarafların tahkim yoluyla uyuşmazlıkları çözmeye karar verdikleri bir kurguda CISG m. 28'i dışlamanın herhangi bir mantığı bulunmamaktadır. Öte yandan, bu durumda hakem mahkemesinin hukukunun (*lex arbitri*) hangi ülke hukuku olduğu sorunu ortaya çıkacaktır.

Common law sisteminde satıcının sözleşme bedeline ilişkin talepleri aynen ifa yaptırımı çerçevesinde sayılmadığından, bu taleplere CISG m. 28 hükmünün uygulanıp uygulanmayacağı hususu da tartışmalıdır. Şöyle ki, CISG m. 28'in İngilizce metninde aynen ifa ifadesi yerine "*specific performance*" tabiri kullanılmıştır. Bu tabir *common law* sisteminde alıcının satıcıdan ifa talebini karşılamaktadır. Dolayısıyla, "*specific performance*" ifadesi *common law* sistemi çerçevesinde teknik bir tabir olarak anlaşıldığı takdirde, CISG m. 62 uyarınca satıcının alıcıdan ifa talebi bakımından CISG m. 28 hükmü uygulama alanını bulmayacaktır.⁸¹ Ancak belirtilmelidir ki, CISG m. 28 hükmünün diğer dillerdeki metinleri dikkate alındığı takdirde, böyle bir sonuca ulaşmak mümkün olmayacaktır. Kaldı ki, öğretideki ağırlıklı görüşe göre hükmün amacı ve hükmün "Genel Hükümler" başlığı altında yer alması nedeniyle geniş yorumlanması gerekmektedir.⁸² Buna göre, CISG m. 28 ile getirilen sınırlamanın alıcının

⁷⁷ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 10.

⁷⁸ Erauw / Flechtner, s. 62.

⁷⁹ Erauw / Flechtner, s. 64.

⁸⁰ Schlechtriem / Schwenger / Müller-Chen, Art. 28, N. 8.

⁸¹ Erauw / Flechtner, s. 56.

⁸² Bianca / Bonell / Lando, Art. 28, N. 1.1-1.3; Schlechtriem / Schwenger / Mohs, Art. 62 N. 13; Schlechtriem / Butler, N. 236; Schwenger / Hachem / Kee, N. 43.58; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Björklund, Art. 28, N. 24; Faust, s. 245.

teslim borcu ve diğer yükümlülüklerin yanı sıra satış bedelini, ödeme borcu bakımından da uygulanma alanı bulacağı kabul edilmektedir.⁸³ Öte yandan belirtilmelidir ki, CISG m. 28 düzenlemesi, sözleşmenin tasfiyesi aşamasında gündeme gelen iade talepleri bakımından uygulama alanı bulmayacaktır.⁸⁴ Hiç şüphesiz, bu düzenleme sözleşmeden kaynaklanan borçların ifasına ilişkin yaptırımlar bakımından öngörülmüştür.

3. CISG m. 28 Düzenlemesinin Emredici Karakteri

CISG m. 6 uyarınca "Tarafların sözleşme ile CISG'in uygulanmamasını kararlaştırmaları mümkün olduğu gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, bazı hükümlerin uygulanmasına istisna getirmeleri veya hükümlerin doğuracağı etkileri değiştirmeleri" mümkündür. Her ne kadar bu düzenleme, açık olarak CISG m. 28 hükmünü saklı tutmamışsa da, öğretide ağırlıklı olarak kabul edilen görüşe göre CISG m. 28 düzenlemesi emredicidir ve dolayısıyla tarafların sözleşme ile bu düzenlemenin aksine bir hüküm getirmeleri mümkün değildir.⁸⁵ Zira CISG m. 28 hükmü doğrudan ulusal mahkemelere ilişkin bir düzenleme getirmektedir ve bu nedenledir ki, tarafların sözleşme serbestisi kapsamında tasarrufta bulunabilecekleri bir düzenleme olarak kabul edilmemektedir.

CISG m. 28 düzenlemesi iç hukuka atıf yapmaktadır ve tarafların sözleşme ile iç hukukun aynen ifa talebine bağlayacağı sonucu değiştirmeleri mümkün değildir. Bu nedenle, tarafların sözleşme ile aynen ifa düzenlemelerine (CISG m. 46 ve m. 62) bağlanan sonucu değiştirmek hususunda anlaşmaları durumunda, bu düzenlemeye *lex fori*'ye göre sonuç bağlanacağından, tarafların ayrıca uyuşmazlığın çözüleceği yer hukukunu da bu kapsamda kararlaştırmaları gerekir.⁸⁶

C. Aynen İfa Hükümünün Tenfiz Edilebilirliği

Yabancı mahkemeler tarafından verilen aynen ifa hükümlerinin tenfizi sorunu CISG m. 28 düzenlemesinin kapsamı dışında bırakılmış-

⁸³ Bianca / Bonell / Lando, Art. 28, N. 1.1-1.3; Schlechtriem / Schwenger / Mohs, Art. 62, N. 13-15; Schlechtriem / Butler, N. 236.

⁸⁴ Erauw / Flechtner, s. 57.

⁸⁵ Erauw / Flechtner, s. 60.

⁸⁶ Schlechtriem / Schwenger / Mohs, Art. 28, N. 24; Kröll / Mistelis / Perales Viscasillas / Björklund, Art. 28, N. 22; Magnus, Art. 28, N. 20; Erauw / Flechtner, s. 60; Faust, s. 245.

tır.⁸⁷ Zira yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusu satış hukukunun yeknesaklaştırılması amacının ötesindedir. Bu durumda, yabancı mahkeme hükmü kamu düzenine aykırılık teşkil etmediği sürece, temel itibariyle tenfiz yeri mahkemesinin uyumsuzluğu esastan inceleyerek, maddi hukuk bakımından takdir yetkisini kullanması mümkün değildir.⁸⁸ Mahkeme sadece tenfiz yeri hukukuna göre hükmün tenfizi için gerekli şartların oluşup oluşmadığını inceleyecektir. Aynen ifa talebinin tenfiz yeri hukukuna göre talep edilebilir olup olmaması bu çerçevede bir tenfiz şartı olarak değerlendirilemeyecektir.

Sonuç

Aynen ifa başta olmak üzere ifa engellerine yaklaşımları açısından *common law* ve *civil law* sistemleri birbirlerinden çok farklı görünmektedir. Ancak son tahlilde sistemler ihtiyaçlara göre kendilerini şekillendirecekler ve çoğu zaman her iki sistem de aynı sonuca farklı noktalardan ulaşacaklardır. Özellikle uluslararası mal satışına ilişkin sözleşmeler bakımından *common law* ve *civil law* sistemlerinin benzer sonuçlara ulaştıklarını söylemek mümkündür.

Örneğin Türk hukuk sisteminde ticari satışlarda, satılanın teslimi için belirli bir vade konulmuş olup da, satıcı satılanı bu sürenin sonuna kadar teslim edemezse, alıcının gecikmiş ifa yerine tazminat talep ettiği kabul edilmektedir (TBK m. 212). Aynen ifayı talep etmek isteyen alıcının ise, bu hususu ayrıca ve derhâl beyan etmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım *common law* sistemine paraleldir. Zira piyasadan ikamesi mümkün olan bu mallar bakımından alacaklının aynen ifada direnmek yerine tazminat talep etmesi daha uygun bir çözüm sunmaktadır. Esas itibariyle, *common law* sisteminde sözleşmeye aykırılığın türü her ne olursa olsun, asli yaptırım tazminattır. Buna göre, sadece satış konusu malların piyasadan kolaylıkla ikame edilemeyecek veya kendine özgü nitelikte mallar olması hâlinde mahkeme aynen ifaya hükmedecektir. Dolayısıyla, *common law* mahkemeleri aç-

⁸⁷ Buna karşılık, yukarıda da belirtildiği üzere, CISG m. 28'e dayanak oluşturan ULIS madde VII (1) hükmünde yabancı mahkemelerce verilen aynen ifa hükümlerinin tenfizi de bu kapsama alınmıştır.

⁸⁸ Erauw / Flechtner, s. 61.

sından aynen ifa talebinin değerlendirilmesi malın piyasadan kolaylıkla ikame edilip edilememesine bağlıdır.

Görüldüğü üzere, satıcının teslim borcunu yerine getirmedeği bir ticari satış sözleşmesini ele aldığımızda, gerek Türk hukukunda, gerek *common law* sistemi açısından esas itibariyle ulaşılan sonuç tazminat olmaktadır. Bunun temelinde, ticaret hayatında işlemlerin süratle gerçekleştirilmesi önem taşıdığı için alıcının aynen ifada direnmek yerine zararının karşılanmasını tercih edeceği fikri bulunmaktadır. Böylece, alıcı ifayı başka üçüncü kişiden sağlayabilecektir. Bu bakımdan, ticari satışlarda aynen ifa talebi bakımından ulaşılan sonuçlar açısından *civil law* ile *common law* sistemleri arasında önemli farklılıklar bulunmamaktadır. Böyle olunca da CISG m. 28 uygulamasının aslında çok büyük bir önem arz ettiği de söylenemez.

KAYNAKÇA

- Anson, Sir William Reynell / Beatson, J., Anson's Law of Contract, New York 2002.
- Atamer, Yeşim M., "Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'nin İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış", Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Yeşim M. Atamer (editör), İstanbul, 2008, s. 221-267.
- Atamer, Yeşim M., Uluslararası Satış Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları, İstanbul, 2005.
- Basedow, Jürgen, "Towards a Universal Doctrine of Breach of Contract: The Impact of the CISG", *International Review of Law and Economics*, S. 25, Y. 2005, s. 487-500.
- Başoğlu, Başak, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Aynen İfa Talebi, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012.
- Beale, Hugh / Fauvarque-Cosson, Bénédicte / Rutgers, Jacobien W. / Tallon, Denis / Vogenauer, Stefan, Cases, Materials And Text on Contract Law, Oxford, 2. Edition, 2010.
- Bianca, Massimo C. / Bonell, Michael J., Commentary on the International Sales Law: The 1980 Vienna Sales Convention, Milan, 1987.
- Buckland, William / McNair, Arnold, Roman Law & Common Law: a Comparison in Outline, Holmes Beach, 1997.
- Dawson, John P., "Specific Performance in France and Germany", *Michigan Law Review*, 1959, No. 4, s. 495-588.
- Dayıoğlu, Yavuz, CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, İstanbul, 2011.
- Dondorp, Harry, "Precise Cogi: Enforcing Specific Performance in Medieval Legal Scholarship", *The Right to Specific Performance: the Historical Development*, Jan Hallebeek, Harry Dondorp (editors), Antwerp, 2010, s. 21-56.
- Eberhard, Stefan, Les sanctions de l'inexécution du contrat et les Principes Unidroit, Lausanne, 2005.
- Erauw, Johan / Flechtner, Harry M., "Remedies under the CISG and Limits to their Uniform Character", *The International Sale of Goods Revisited*, Petar Sarcevic, Paul Volken (editors), Kluwer Law International, The Netherlands, 2001, s. 35-75.
- Erdem, Ercüment, "Milletlerarası Mal Satış sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Viyana Satış sözleşmesi)", *Batider*, Ankara, C. 16, S. 3, Y. 1992, s. 25-105.
- Eren, Fikret, Borçlar Hukuku: Genel Hükümler, İstanbul, 2010.

- Faust, Florian, "Specific Performance", *Current Issues in CISG and Arbitration*, Yesim Atamer / Petra Butler / Ingeborg Schwenzer (editors), Eleven International Publishing, Den Haag, 2013, s. 235-245.
- Honnold, John O., Uniform Law for International Sales Under the 1980 United Nations Convention, Harry M. Flechtner (editor), 4. Edition, The Hague, 2009.
- Honnold, John, Documentary History of the Uniform for International Sales, Kluwer, 1989.
- Huber, Peter, (Çeviren: Başak Başoğlu) "CISG – Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları" Milletlerarası Satım Hukuku: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG), Yeşim M. Atamer (editör), İstanbul, 2008, s. 267-287.
- Huber, Peter / Mullis, Alastair, The CISG: A New Textbook for Students and Practitioners, München, 2007.
- Kanışlı, Erhan, CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Halinde Satıcının Hakları, İstanbul, 2013.
- Kaya, Cansu, CISG (Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması) Gereğince Alıcının Satım Bedelini Ödeme Borcu, İstanbul, 2012.
- Kröll, Stefan / Mistelis, Loukas / Perales Viscasillas, Pilar, UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG): Commentary, Beck/Hart, 2011.
- Lookofsky, Joseph, Understanding the CISG in Europe, 3. Edition, Copenhagen, 2008.
- Lubbe, Gerhard, "Fundamental Breach under the CISG: A Source of Fundamentally Divergent Results", *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, S. 68, Y. 2004, C. 3, s. 444-472.
- Magnus, Ulrich, Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Wiener UN-Kaufrecht, Sellier/de Gruyter, Berlin, 2013.
- Nicholas, Barry, "Fault and Breach of Contract", *Good Faith and Fault in Contract Law*, Jack Beatson / Daniel Friedmann (editors), Oxford, 2002.
- Nomer, Ergin / Şanlı, Cemal; Devletler Hususi Hukuku: Genel Prensipler, Kanunlar İhtilafı, Milletlerarası Usul Hukuku, Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, İstanbul, 2009.
- Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt 1, İstanbul, 2011.
- Reiley, Eldon H., International Sales Contract – The UN Convention and Related Transnational Law, Durham North Carolina, 2009.
- Schlechtriem, Peter / Butler, Petra, UN Law on International Sales – The UN Convention on the International Sale of Goods, Berlin, 2009.
- Schlechtriem, Peter / Schwenzer, Ingeborg, Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG), 3. Edition, Oxford, 2010.

- Schwarz, Andreas, "İngiliz Hukuku ve Kontinental Hukuk", (Çeviren: Hıfzı Veldet Velidedeoğlu), İÜHFM, Y. 3 (1937), C. 2, s. 215-236 (227).
- Schwenzer, Ingeborg / Hachem, Pascal / Kee, Christopher, Global Sales and Contract Law, Oxford, 2012.
- Sert, Selin, Viyana Satım Sözleşmesi'nde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları, İstanbul, 2013.
- Smith, Stephen A., Contract Theory, New York 2004.
- Tekinay, S. Sulhi, "Boçlunun Aynen İfaya veya Tazminat Ödemeye Zorlanması", Kubalı'ya Armağan, MHAD, Y. 8, S. 11, 1974, s. 421-436.
- Treitel, Sir Guenter, An Outline of the Law of Contract, London 2004.
- Treitel, Sir Guenter, Remedies for Breach of Contract, Oxford, 1988.
- Walt, Steven, "For Specific Performance under United Nations Sales Convention", Texas International Law Journal, S. 26, Y. 1991, s. 211-251.
- Welser, Rudolf / Welser, Irene, "Legal Remedies in Breach of Contract by the Seller under CISG", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, İstanbul, C. 5, S. 1-2, 2006, s. 125-143.
- Worthington, Sarah, Equity, Oxford, 2003.
- Yorio, Edward, Contract Enforcement - Specific Performance and Injunctions, USA, 1989.
- Zeytin, Zafer, Milletlerarası Mal Satımı Sözleşmeleri (CISG) Hukuku, Ankara, 2011.
- Zimmermann, Reinhard, The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition, Oxford, 1996.